

De **KRACHT** van het Brabants Model

Maatschappelijke partijen gaan zelf aan de slag met natuurbeleid

Door **Peter Prins**

Peter Prins is werkzaam bij PRINS Projectmanagement en heeft in 2012 een bijdrage geleverd aan de strategie voor de uitvoering van het natuurbeleid in Brabant.

De Brabantse groene maatschappelijke organisaties hebben zich in juni 2012 gecommitteerd aan een bijdrage van € 160 miljoen voor de realisatie van de EHS. Samen met de provincie gaan zij het natuurbeleid vormgeven vanuit het principe: samen betalen, samen bepalen. Hoe is het in tijden van economische crisis mogelijk, dat de organisaties er in slagen een dergelijke bijdrage op te hoesten?

In de aanloop van de provinciale verkiezingen heeft een aantal Brabantse maatschappelijke organisaties zich in 2010 uitgesproken voor een volledige realisatie van de EHS. De afspraken staan in het manifest 'Het Brabantse buitengebied in een metropolitane omgeving' dat zijn oorsprong heeft in het Brabantse Natuuroverleg. In juni en november 2012 is dit uitgewerkt in substantiële bijdragen van de verschillende organisaties. De bijdragen bestaan deels uit eigen middelen, maar vooral uit slimmere combinaties, besparingen, rood voor groen constructies en meer (beleids)ruimte voor particulieren en (agrarische en andere) ondernemers.

De bijdragen komen voort uit een breed gedeelde erkenning van de grote maatschappelijke betekenis van de Brabantse groene ruimte. Daarnaast hebben de deelnemende organisaties ieder hun belang om de maatschappelijke legitimatie en de meerwaarde voor de eigen achterban

zichtbaar en tastbaar te maken. Daarbij kiezen ze er al sinds de jaren negentig voor om via samenwerking tot concrete afspraken te komen over de uitvoering van beleid. De bestuurders van de organisaties steken daarbij keer op keer hun nek uit, in nauw overleg met hun achterban. Vooral het tandem Jan Baan (Brabants Landschap) en Herman van Ham (ZLTO) heeft veel werk verzet om de mensen bij elkaar te houden en ze vooruit te krijgen. Ze worden daarbij aangemoedigd door de Commissaris Van de Donk, die sinds zijn aantreden partijen uitnodigt zoveel aan de voorkant van de bestuurlijke processen in te stappen.

Dankzij de 'Essent-gelden' was er een eenmalige kans de EHS in Brabant alsnog volledig te realiseren. Het brede maatschappelijke draagvlak en concretisering van het Manifest hebben de weg bereid voor Provinciale Staten om een bijdrage van € 250 miljoen beschikbaar te stellen.

Jan Baan, Brabants Landschap

“Bovendien ontstond tijdens het ‘tijdperk Bleker’ steeds duidelijker het sentiment dat wij onze EHS niet laten afpakken door Den Haag. We gaan het zelf doen!”

Opbouw extra investering EHS Brabant € miljoen

Waterschappen	90
Natuurmonumenten, Brabants Landschap en BPG	20-30
Rood voor groen / Particuliere eigenaren	40
Ondernemende EHS / ZLTO)	40-80
Recreatiesector/ TOP-Brabant	4
Bedrijfsleven / SER/BZW)	15-20
Verwachte bijdrage EU	15
Provincie	250
TOTAAL (aanleg en beheer)	475

DE MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

‘Voor de terreinbeherende organisaties werd najaar 2010 duidelijk dat de ingrijpende bezuinigingen vroegen om ruimte voor andere oplossingen, om de EHS als concept overeind te houden’ zegt Jan Baan, directeur Brabants Landschap. ‘Het zit diep in de Brabantse cultuur om elkaar dan op te zoeken en samen oplossingen uit te werken. ‘De langdurige uitstekende persoonlijke relaties en het grote onderlinge respect en vertrouwen vormen een belangrijke basis voor het succes van ‘Het Brabantse Model. En je moet elkaar ook wat gunnen. De onderhandelingen zijn vaak pittig, maar vervolgens steunen de partijen elkaar als dat nodig is om de achterban te overtuigen.’ Lambert Verheijen, dijkgraaf waterschap Aa en Maas vult aan dat voor de waterschappen het hoogwater uit 1995 een belangrijk omslagpunt was. ‘Toen werd duidelijk dat een gebiedsgerichte aanpak en samenwer-

king noodzakelijk waren om de watervraagstukken op te kunnen lossen.

De provincie en de waterschappen hebben stevige prestatie-afspraken gemaakt, voor een bedrag van opgeteld € 320 miljoen ((zie ook ‘Kwartiermakers van de toekomst’ (2011)). En het ziet er naar uit dat die afspraken volledig worden gerealiseerd. Bovendien ontstond tijdens het ‘tijdperk Bleker’ steeds duidelijker het sentiment hier in Brabant dat wij onze EHS niet laten afpakken door Den Haag. We gaan het zelf doen!’

Ook landbouworganisatie ZLTO speelde een actieve rol in de aanloop naar het Brabantse Manifest. Herman van den Ham is 10 jaar geleden toegetreten tot het hoofdbestuur van de ZLTO, met de specifieke opdracht de binding van de agrarische sector met de maatschappij te versterken. Dit heeft onder andere geleid tot het programma ‘Ondernemen met de burens’. Overleg met de burens als eerste stap bij

Herman van den Ham, ZLTO

Lambert Verheijen,
Waterschap Aa en Maas

“De kern is de faciliterende rol: partijen uitnodigen en de gelegenheid bieden voor overleg.”

Nol Verdaasdonk,
Brabantse Milieufederatie

Jan Hak, BPG

Erik van Nuland, TOP Brabant

bedrijfsontwikkeling. ‘Op langere termijn wil de ZLTO ondernemers via een zogenaamde progressief systeem op basis van de best denkbare technische oplossingen laten werken aan duurzame veehouderij in 2020’. In dezelfde lijn heeft de ZLTO als uitwerking van het Manifest het concept van de ‘Ondernemende EHS’ ontwikkeld. ‘De ZLTO ziet voor 2000-4000 ha mogelijkheden om de EHS te integreren in de agrarische bedrijfsvoering. Dit in ruil voor lange termijn zekerheden in de vorm van areaalcompensatie of een financiële bijdrage.’

Ook de Brabantse Milieufederatie (BMF) heeft al in de jaren negentig de omslag gemaakt naar een proactieve aanpak, zegt Nol Verdaasdonk, directeur van de BMF. ‘We zitten nu maatschappelijk in een fase van transitie en dat zie je ook in het manifest terug. Het heeft zeker niet onze voorkeur, maar als het niet anders kan, schuwen wij ook nu nog, de weg naar de rechter niet. Aan de voorkant van dit proces is voor alle partijen het meeste te halen. De sfeer vaak gemoedelijk, maar vergis je niet, er worden harde afspraken gemaakt. Dan kan het zijn dat het een keer niet lukt, maar dan moeten de kaarten wel op tafel. Vertrouwen moet je niet willen beschamen, dan verbreek je de samenwerking, blijven er alleen verliezers over en komt de noodzakelijke transitie niet tot

stand.’ Bij de uitwerking van het Manifest ziet de BMF voor zichzelf een rol in het leveren van maatwerk via de lokale afdelingen en bewaker van de hoofdlijnen van het Manifest. Het transitie denken is hierin richtinggevend.

Volgens Jan Hak, voorzitter van Brabants Particulier Grondbezit (BPG) is er binnen zijn achterban lange tijd grote onvrede geweest over de beperkte rol van de particuliere eigenaren bij de uitvoering van het natuurbeleid en de hoge kosten van de uitvoering. Hij heeft de afgelopen 10 jaar stap voor stap gewerkt aan een volwaardige plaats van de particuliere eigenaren. Dat past ook bij een organisatie die 17.000 ha van het Brabantse buitengebied vertegenwoordigt. Bij de uitvoering van het Manifest zet Hak in op zelfcertificering á la SKAL om het natuurbeheer effectiever en goedkoper te maken. Daarnaast zal hij zich inzetten voor de mogelijke rood voor groen combinaties en versterking van de historische landgoederen.

‘De recreatie-ondernemers hebben in het kader van de reconstructie veel geïnvesteerd in de relaties met de andere organisaties in de groene ruimte’ zegt Erik van Nuland, secretaris van het Toeristisch ondernemersplatform (TOP) Brabant. ‘Ook hebben we ons sterk gemaakt voor een volwaardige plaats van de vrijetijdseconomie

BRABANTS NATUURBELEID IN EEN NOTENDOP

Met ‘Brabant uitnodigend groen’ kiest de provincie ervoor samen met maatschappelijke organisaties, bedrijven en bewoners het hele robuuste natuurnetwerk van de ecologische hoofdstructuur te realiseren. Het accent ligt op grootschalige natuurgebieden en natuurlijke processen in plaats van gedetailleerd en bureaucratisch patroonbeheer.

De provincie kiest ook voor een snelle gebiedsgerichte integrale aanpak. Zij is bereid om (beleids) ruimte te bieden voor economische ontwikkelingen, die een aantoonbare meerwaarde voor natuur op leveren en kunnen rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak. De basis daarvoor is gelegd in het koersdocument. ‘De transitie van het Brabantse Stadteland’. [Zie landwerk.nl](http://Zie.landwerk.nl)

“Uitgangspunt is dat natuur geen kostenpost is, maar een potentiële maatschappelijke en economische meerwaarde vertegenwoordigt.”

op de Brabantse politieke agenda. We gaan in gesprek met ondernemers in de Maashorst (Oss/Uden) en de Baronie (Breda) om invulling te kunnen geven aan de 50 ha natuur, waarvoor TOP-Brabant haar handtekening heeft gezet.’

De Brabantse SER doet in het advies ‘Samen slimmer investeren’ voorstellen voor nieuwe verdienmodellen, via een combinatie van economie en natuur. Bert van Dijk, oud vicevoorzitter van de Brabants Zeeuwse werkgeversvereniging en voorzitter Brabants Landschap, is voorzitter van de Task Force economie en natuur. Die heeft inmiddels vier voorbeelden, inclusief intentieverklaringen, klaar liggen: Landgoed Oogenlust, Westpolder, Ziekenhuis Bernhove, Bedrijventerrein Moerdijk. ‘Vaak was een klein zetje uit het netwerk van de Task Force voldoende om partijen rondom een project op een constructieve manier met elkaar in gesprek te brengen’.

ROL VAN DE PROVINCIE

Wat vindt de provincie van de bemoeienis van de maatschappelijke organisaties? Gedeputeerde Johan van den Hout: “Die Brabantse cultuur vormt onmiskenbaar de basis voor de succesvolle samenwerking met de maatschappelijke organisaties in de groene ruimte. Leiderschap en maatschappelijke

legitimatie zijn ook herkenbare begrippen. Bij het overleg met de partijen heeft de provincie per onderwerp een wisselende rol. De kern is de faciliterende rol: partijen uitnodigen en de gelegenheid bieden voor overleg. In het geval van het stikstofbeleid heeft de provincie aanvullend vooraf één randvoorwaarde opgelegd: Alle partijen moeten er per saldo beter van worden. Bij de uitwerking van het natuurbeleid heeft de provincie aanvullende sturingsmogelijkheden in de vorm van financiële middelen en de Verordening Ruimte.”

“De eerste voorbeelden van de nieuwe aanpak van het natuurbeleid zijn al zichtbaar. Zo dienen de nieuw gevormde gebiedscommissies voorstellen in die grotendeels uitgaan van eigen kracht. Drie voorbeeldgebieden voor snelle realisatie van de EHS in het Groene Woud, de Maashorst en de Brabantse Wal presenteren voor 1 april hun sluitende businesscase. Daarnaast is de provincie zelf in gesprek met gemeenten rondom de Nationale parken en andere grote natuurgebieden om, na het wegvallen van de rijkssubsidie, op eigen kracht door te gaan. Uitgangspunt is dat natuur geen kostenpost is, maar een potentiële maatschappelijke en economische meerwaarde vertegenwoordigt.” ■

Op Landwerk.nl staan de uitgebreide interviews met de betrokken manifestpartners.

Bert van Dijk,
Task Force Economie en Natuur

Johan van den Hout,
Gedeputeerde Provincie Brabant

UITVOERINGSORGANISATIE

De provincie verkent op dit moment de opzet voor de uitvoeringsorganisatie op basis van de volgende principes:

1. **Sturing op hoofdlijnen:** De huidige 16 natuurdoeltypen bij voorkeur verder terugbrengen naar bijvoorbeeld 4;
2. **One-stop operatie:** In één beweging duidelijkheid over geld en vergunningen;
3. **Pluriformiteit:** Ruimte voor deelaspraken maken over uitvoering van het natuurbeleid met uiteenlopende partners.
4. **Regie:** Een regie-eenheid buiten het provinciehuis, die (inclusief Groenfonds) zal functioneren onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Manifestpartners en de provincie.

NU AL EENVOUDIG BETER

In 2013 organiseert Landwerk samen met Platform 31 en het ministerie van Infrastructuur en Milieu onder de titel ‘Nu al eenvoudiger’ een aantal bijeenkomsten naar aanleiding van de nieuwe Omgevingswet. Ook besteedt Landwerk in het tijdschrift aandacht aan dit programma. Voor meer informatie www.landwerk.nl/nual